

Aikasarjoja alkoholista

Martti Häikiö

Kiitän emeritusprofessori Jorma Ahvenaista monipuolisesta *Alkon historian* arviosta (*Tieteessä tapahtuu* 5/2007). Haluan oikaista yhden huomautuksen. Ahvenainen toteaa, että ”on harmillista, että kirjassa ei ole selvää aikasarjaa kulutuksesta”. Tällä hän viittaa siihen, että luotettavaa tietoa tilastoimattoman kulutuksen suuruudesta ei ole.

Tutkimukseni koko rakenne perustuu kulutuksen aikasarjaan. Teoksen keskipisteenä on vuonna 1969 alkaneen kulutuksen rajun kasvun taustojen, dynamiikan ja seurausten kuvaaminen ja selittäminen Alkon näkökulmasta. Päätuloksiani on muun muassa se, että Alko halusi määrätietoisesti lisätä oluen tarjontaa ja siis myös kulutusta kuvitellen sen vähentävän väkevien juomien kulutusta. Oheinen kulutuksen aikasarja osoittaa kokonaiskulutuksen käänteen mittakaavan. Samoin se osoittaa tilastoimattoman kulutuksen

(matkustajatuonti, kotivalmistus, salakuljetus ja -valmistus) osuuden kasvuun.

Tilastoimattoman kulutuksen osalta nojaan Stakesin ja Tuotevalvontakeskuksen ammattilaisiin, jotka päätyökseen sitä koettavat laskea ja arvioida. Esitän sen, mitä lähteistä on löydettävissä. Kieltolain ajalta alkoholin liikkumista voi yrittää päätellä rikollisuustilastoista. Myöhemmältä ajalta referoin lähinnä erikoistutkija Esa Österbergin monia tutkimuksia. Tilastoimatonta kulutuksen arvio perustuu kyselytutkimuksiin, joiden virhemarginaalina pidetään jopa +/- 0,5 litraa.

Tilastoimattoman kulutuksen numerotarkkuutta voi verrata liikenne rikkomuksiin. Tiedämme, kuinka monta rattijuoppoa tai ylinopeutta ajanutta jää kiinni, mutta emme koskaan saa tietää tarkasti, kuinka monta heitä on liikenteessä.

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston poliittisen historian dosentti.

TIETEESÄ
TAPAHTUU
42
N N I H V V A

